

İÇEL MİLLETVEKİLLERİ VE SİYASİ FAALİYETLERİ (1961-1970) *

Yafes ERDOĞAN**

Mehmet BİÇİCİ***

Geliş/Received: 20.03.2023

Kabul/Accepted: 01.04.2023

DOI: <https://doi.org/10.58724/assam.1268048>

ÖZ

Yeni Türk Devleti'nde, 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilan edilmesi ile köklü bir rejim değişikliği olmuştur. Bu rejimde gücü milletin adına kullanacak, milletin yetkilendireceği kişilerden oluşacak bir meclise ihtiyaç vardır. Bu meclis Türkiye Büyük Millet Meclisi olmuştur. Bu süreci siyasi partiler üstlenecek, yöntem olarak seçim sistemi uygulanacaktır. Siyasal parti olarak CHF(CHP)'yi, seçim sistemi olarak İntihabı Mebusan'ın değiştirilmiş halini kullanmaya başlamıştır. 1945 yılına kadar CHP ile tek parti iktidarına dayalı olarak devam eden yönetim, bu tarihten sonra yeni siyasi partilerin kurulmasıyla devam etmiştir. 1950 seçimlerinde ülke yönetimini DP devralmıştır. 27 Mayıs 1960'da gerçekleşen darbe DP yönetimine son verirken yeni bir anayasa hazırlanmasına ve meclis yapısının da değişmesine neden olmuştur.

Bu çalışmada; 1961-1970 yılları arasında TBMMXII, XIII, XIV.(MM I., MM II., MM III.) dönemleri İçel'den milletvekili seçilerek, TBMM'ye giden 15 vekilin siyasi kimlikleri ve mecliste ki çalışmaları incelenerek, genelde ülkeye yerelde de İçel'e olan katkılarına bakılmıştır. Milletvekillerinin biyografileri incelenmiş olup yaşları, meslekleri, eğitim durumları gibi kişisel bilgileri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Milletvekillerinin siyasi parti tercihleri, halkın kendilerine olan teveccühleri, kaç dönem görev yaptıkları, mecliste buldukları süreç içerisinde ki siyasi faaliyetleri tek tek incelenmiş ve tasnif edilmiştir. Yapılan tasnifler sonucunda meclisteki yapmış oldukları çalışmaları, bu çalışmaların hangi konularda yoğunlaştığı ve çalışmalarının İçel'e yansımaları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Parlamenter Sistem, TBMM, İçel Millettekileri, Siyasi Partiler, 1961-1970 dönemi.

İçel Parliamentarians And Political Activities (1961-1970)

ABSTRACT

There was a radical regime change in the New Turkish State with the proclamation of the Republic on October 29, 1923. In this regime, a parliament consisting of people who would use power on behalf of the nation and who would be commissioned by it has required. This parliament became the Grand National Assembly of Turkey. Political parties would undertake this process, and the electoral system would implement it as a method. They used CHF (CHP) as a political party and the modified version of The first election law (intihab-ı mebusan) as the electoral system. The single-party period had continued until 1945, and with this year, new political parties began to establish in the country. By 1960, there had been a change again with the May 27 Revolution. This kind of reform led to the creation of a new constitution and a new parliamentary system.

In this study; between 1961 and 1970, TBMM XII, XIII, XIV. (MM I., MM II., MM III.) During these periods, the political identities of the people who were elected as MPs from İçel, and their work in the parliament were examined, and their contributions to İçel were generally looked at regionally. The personal equipment of the people who aspire to govern them by taking strength from the society in which they live is important. People at the point of representation of the community strive to build the future of that community. Therefore, the social and cultural positions of the MPs were examined. There had been 15 Internal MPs who worked in the Parliament during the periods mentioned. Biographies of these MPs were examined, and personal information such as their age, occupation, and educational status evaluated. The deputies whose characteristics had been examined checked in terms of how they reflected themselves and how active they were in politics. In addition, the political

* Bu makale 2019 yılında tamamlanan, *TBMM İçel Milletvekilleri ve Faaliyetleri (1961-1970)* başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir

** Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve Cumhuriyet Tarihi Bölümü Yüksek Lisans Mezunlu, mail: yafes_erd@hotmail.com, Orcid Id: 0009-0003-0545-5928

*** Doç, Dr., Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Atatürk İlkeleri ve Cumhuriyet Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi, mail: bicici@gantep.edu.tr, Orcid Id: 0000-0002-2011-1088

party preferences of the MPs, the favor of the people to them, the number of terms they served, and their political activities during their time in parliament were examined and classified one by one. As a result of the classifications, the work which MPs have done in the parliament, the subjects on which these works are concentrated and the reflections of it on İçel have been evaluated.

Keywords: Parliamentary System, TBMM, İçel legislators, Political Parties, 1961-1970 period.

GİRİŞ

Yeni Türk Devleti'nde, 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilan edilmesi ile köklü bir rejim değişikliği olmuştur (Zürcher, 2010: 243) ve bu değişiklikte beraber kendi kendini yönetme dönemi başlamıştır. Bu yönetme döneminde gücü milletin adına kullanacak, milletin yetkilendireceği kişilerden oluşacak bir meclise ihtiyaç vardır. Bu meclis Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) olmuştur. Bu mecliste milleti temsil edecek kişilerin belirlenme süreci ve bir yöntemi olacaktır. Bu süreci siyasi partiler üstlenecek, yöntem olarak seçim sistemi uygulanacaktır. Siyasal parti olarak Cumhuriyet Halk Fırkası(CHF), seçim sistemi olarak İttihatçı Mebusan'ın değiştirilmiş hali kullanılmıştır. 1945 yılına kadar tek partili dönem devam etmiş, bu yıllar beraber ülkede yeni siyasi partiler kurulmaya başlanmıştır (Biçici, 2020: 61).1950 yılında yeni seçim yasası kabul edilmiştir. Yasada, seçimler tek dereceli olacak, genel ve eşit oy kullanılarak yapılacak, adli denetime açık olacak, oy verme gizli, oy sayımı açık yapılacaktır, partiler sandık kurullarına temsilci koyabileceklerdir (Saygın, 2022: 232).1960 yılında 27 Mayıs Darbesi ile tekrar bir değişim olmuştur. Bu değişimle yeni bir anayasa ve yeni bir parlamenter sistem oluşturulmuştur. Bu sistemde Milletvekilleri ve Senatörlerden oluşan iki meclis oluşturulmuştur.

Çalışmamıza konu olan 1961-1970 yılları arasında TBMM; XII, XIII, XIV. dönemlerde İçel'den milletvekili seçilerek TBMM'ye giden milletvekillerinin mecliste yaptıkları faaliyetleri, konuşmaları, sözlü ve yazılı soru önermeleri incelenmiştir. Bu incelemelere ek olarak milletvekillerinin sosyal ve kültürel özellikleri analiz edilmiştir. Yapılan analizler toplumun iktidardan beklentilerinin ve ülkede meydana gelen siyasi gelişmelerin anlaşılmasında büyük önem taşımaktadır (Biçici, 2017:1071).

1961 yılı genel seçimleri, Kurucu Meclisin kabul ettiği kanunlara uygun olarak yapılmıştır. Kabul edilen 298 sayılı kanun "Seçimlerin Temel Hükümleri Seçmen Kütükleri hakkındadır. Bir diğer kabul edilen 304 sayılı "Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Seçim Kanunu"dur. 306 sayılı kanun ise "Milletvekili Seçim Kanunu"dur(TBMM, 1982: 99-101).Bu kanunlarla amaçlanan seçme ve seçilme yaşı, seçmen çevresi, oy kullanma ve oy sayımı gibi konulara açıklık getirmektir. Bu yasanın önemli olan kısmı ilk defa "Nisbi Temsil"(partilerin oyları oranınca milletvekili çıkarmaları) uygulamasının bu seçimlerde kullanılmasıdır (Sezen, 1994:250).

Yeni yapılmış olan Anayasa'ya göre Türkiye Büyük Millet Meclisi artık Millet Meclisi(MM) ve Cumhuriyet Senatosu olarak iki meclisten oluşacaktır (TÜİK, 2012 : XII).Millet Meclisini Nisbi temsil seçim sistemi uygulanarak dört yıllığına seçilen 450 milletvekili oluşturacaktır(Günel, 2005: 105).5 Ekim 1961'de genel seçimler yapılmıştır.

İçel ilinde 199.824 seçmen vardır. Kullanılan oy sayısı 169.285, geçerli oy sayısı 161.196 olmuştur. Katılım oranı %84,7'dir. İçel'in çıkaracağı vekil sayısı yedi'dir. Seçimlerde Adalet Partisi(AP) ve Cumhuriyet Halk Partisi(CHP) İçel'den milletvekili çıkarabilmiştir.

Tablo 1. 1961 Yılı Seçimi İçel İl Sonuçları

Siyasi Partiler	Alınan Oy Sayısı	Oy oranı	Milletvekili Sayısı
AP	90.903	%55,5	4
CHP	67.483	%41,2	3
CKMP	5457	%3,3	0

Kaynak: TÜİK Milletvekilleri Genel Seçimleri, 2012:58

AP Türkiye ortalaması olan %36,7'nin çok üzerinde bir yüzdeler oy almıştır. CHP'de Türkiye ortalaması olan kendi oy oranını %34,7'yi aşmıştır. Ülke ortalaması %14 olan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi(CKMP) (TÜİK, 2012 :25). ise burada ciddi bir oy kaybına uğramıştır. AP ve CHP'nin oylarının artmasında Yeni Türkiye Partisi'nin(YTP) İçel'de seçimlere katılmamasının da etkisi olmuştur.

1965 yılı seçimlerinden önce Siyasal Partiler Kanunu ve Yeni Seçim Kanunu meclisten geçerek yasalaşmıştır. Yapılan seçimlerde tekrar nisbi seçim sistemi uygulanmıştır. Yöntem olarak “Seçim Sayısı”¹ yöntemi benimsenmiştir. Seçim çevrelerindeki artık oylara da “*Milli Bakiye*” sistemi uygulanmıştır (Buran, 2005: 110). Milli Bakiye sisteminde az oy alan siyasi partilerin de mecliste temsil edilebilmeleri amaçlanmıştır.² Bir diğer değişiklikte Siyasal Partiler Yasasının 29. Maddesinde TBMM'ye seçilmesi için gösterilecek adayların kendi partilerinin seçmenleri tarafından ön seçimle seçilmeleri şartıdır (Sezen, 1994: 256).Bu değişikliklerle 1965 yılı genel seçimlerine gidilmiştir.

10 Ekim 1965 seçimlerinde İçel'de 212.437 seçmen vardır. Kullanılan oy sayısı 157.296, geçerli oy sayısı 150.413 olmuştur. Katılım oranı%74,0'dır. İçel'in çıkardığı vekil sayısı 7'dir.

Tablo 2.1965 Yılı Seçimi İçel İl Sonuçları

Siyasi Partiler	Alınan Oy Sayısı	Oy Oranı	Milletvekili Sayısı
AP	89.569	%59,5	4
CHP	48.358	%32,2	2
MP	6265	%4,2	1
TİP	4271	%2,8	0
YTP	1950	%1,3	0

Kaynak: TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, 2012:58

1965 yılı seçimlerinde İçel'de birinci parti aldığı oy oranları ile açık ara önde olan AP olmuştur. CHP birinci partinin yarısından biraz fazla oy alabilmiştir. Millet Partisi(MP) ise az oy almasına rağmen Milli Bakiye sisteminden kaynaklanan hesaplama ile artık oylardan kalan bir milletvekili çıkarmıştır.

1969 tarihinde yapılacak genel seçim için seçim sisteminde değişikliğe gidilmiştir. AP'nin Meclise verdiği yasa teklifi ile “Milli Bakiye” seçim sistemi yasadan kaldırılmıştır. Bunun yerine 1961 yılı seçimlerinde uygulanan “3065 sayılı milletvekili seçimi kanunu” ve 1036 sayılı kanun resmi gazetede yayınlanarak 28.03.1968 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye İşçi Partisi(TİP) bu yasa iptal ettirmek amacıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur (İbrahimoglu, 2010: 44). Anayasa Mahkemesi 1036 sayılı yasa ile getirilen “Barajlı d'Hondt” sistemini Anayasa'nın “serbestlik” ilkesine zarar vereceği gerekçesiyle iptal etmiştir. Bunun yerine “Klasik d'Hondt” uygulaması hayata geçirilmiştir (Sezen, 1994: 258). Partilerin aldığı oylar sırasıyla 1, 2, 3, 4, 5'e bölünür. Elde edilen

¹ Bir seçim çevresinde kullanılan geçerli oyların toplamı, o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısına bölünerek, **seçim sayısı** adı verilen bir sayı elde edilir. Bkz. TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.XVI

²**Milli Bakiye:** tüm seçim çevrelerinde, siyasi partilerden artan geçerli oylar, milli seçim çevresinde toplanır. Elde edilen bu toplam, ilk hesapta, seçim çevrelerine bölüşürülemeyen milletvekili sayısına bölünerek, milli seçim sayısına hesaplanır. Daha sonra her siyasi partinin milli seçim çevresi içinde bulunan geçerli oy sayısının, milli seçim sayısına bölünmesi suretiyle de artan milletvekilliklerinin siyasi partilere dağıtımı yapılır. Bu işlem sonucunda da artan milletvekillikleri olursa, bu milletvekillikleri artık geçerli oyların, büyüklük sırasına göre siyasi partiler arasında paylaşılır. Son milletvekillinin dağıtımında, siyasi partilerin artık geçerli oysayıları birbirine eşit ise, en fazla geçerli oy alan siyasi parti tercih edilir. Bkz. TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.XVI

sayılar küçükten büyüğe doğru dizilir (Sezen, 1994: 251). Yukarıdan aşağıya doğru ilk bölümde olan partiler vekil çıkaracaklardır.³12 Ekim 1969'da genel seçimler yapılmıştır.

İçel seçim sonuçları İl Seçim Kurulu'nca açıklanmıştır.12 Ekim 1969 seçimlerinde kentimizde 234.177 seçmen vardır. Kullanılan oy sayısı 150.314 geçerli oy sayısı 143.798 olmuştur. Katılım oranı%64,1'dir. İl'in çıkardığı vekil sayısı 7'dir.

Tablo 3. 1969 Yılı Seçimi İçel İl Sonuçları

Siyasi Partiler	Alınan Oy Sayısı	Oy Oranı	Milletvekili Sayısı
AP	69.183	%48,1	4
CHP	44.155	%30,7	3
GP	8.661	%6,0	0
MP	1.712	%1,2	0
MHP	8.893	%6,2	0
TBP	7.562	%5,3	0
TİP	2.461	%1,7	0
YTP	759	%0,5	0
BAĞIMSIZLAR	409	%0,3	0

Kaynak: TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, 2012: 58

1969 Seçimlerinde sadece AP ve CHP İçel'den milletvekili çıkarabilmişlerdir. Bu vekillerden dört tanesi AP'li vekil, üç tanesi de CHP'li vekildir. Diğer siyasi partiler vekil çıkaramamıştır.

1. İÇEL MİLLETVEKİLLERİNİN SOSYAL VE KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ (1961-1970)

1.1. İçel Milletvekillerinin Doğum Yerleri

Bu bölümde milletvekillerinin doğum yerleri incelenmiş ve seçim bölgeleri ile olan bağlantıları anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu inceleme neticesinde dönem içerisinde bölgeyi temsilen meclise giden milletvekillerin %80'i İçel doğumludur. Bu vekillerin ilçeler arasındaki dağılımında Tarsus ilk sırayı almaktadır,beş vekil Tarsus doğumludur. Mersin iki, Gülnar iki, Mut iki ve Anamur bir olmak üzere on iki milletvekili doğduğu bölgeyi temsil etmektedir. Diğer üç milletvekilinin doğum yerleri ise Burhan BOZDOĞAN Osmaniye, Hasan Cavit OKYAYUZ Dedeoğaç, Kemal ATAMAN Konya doğumludur.

³ Klasik d'Hont'de:Artık oyların, kendi içinde değerlendirildiği bir seçim yöntemidir. Her partinin aldığı oy sayısı o seçim bölgesinde seçilmesi gereken temsilci sayısı kadar, sırasıyla 1, 2, 3, 4, 'e bölünür. Elde edilen sayılar büyükten küçüğe doğru sıralanır. Seçilecek temsilci sayısına denk gelen sıradaki oy sayısı, seçim ölçüsünü oluşturur. Tek tek partilerin aldığı oy sayısı bu sayıya bölünerek her partinin kaç temsilci kazandığı saptanır. Bkz. TBMM, *Seçim Seçim Sistemleri ve Türkiye'deki Uygulamalar*, Ankara, TBMM Basımevi, 1982, s.52

Tablo 4. İçel Milletvekilleri Doğum Yerleri. (XII, XIII, XIV. Dönem TBMM Arşivi, Milletvekili Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2. Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLLERİ	DOĞUM YERİ
BurhanBOZDOĞAN	OSMANİYE
Celal KILIÇ	İÇEL-GÜLNAR
İhsan ÖNAL	İÇEL-TARSUS
Mazhar ARIKAN	İÇEL-MUT
Mehmet Ali ARSLAN	İÇEL-MUT
Sadık KUTLAY	İÇEL-ANAMUR
Yahya DERMANCI	İÇEL-MERSİN
İsmail ÇATALOĞLU	İÇEL-TARSUS
Kadir ÇETİN	İÇEL-TARSUS
Kemal ATAMAN	KONYA
Celal KARGILI	İÇEL-TARSUS
Çetin YILMAZ	İÇEL- GÜLNAR
Hasan Cavit OKYAYUZ	DEDEAĞAÇ
Hilmi TÜRKMEN	İÇEL-TARSUS
Turhan ÖZGÜNER	İÇEL-MERSİN

1.2. İçel Milletvekillerinin Doğum Tarihleri Yaşları ve Milletvekili Yaş Ortalamaları

İçel milletvekillerinin yaş ortalaması 40-49 yaş aralığında bir kişi, 50-59 yaş aralığında iki kişi, 60-69 yaş aralığında dört kişi, 70-79 yaş aralığında üç kişi, 80-89 yaş aralığında dört kişi, 90-99 yaş aralığında ise bir kişi ömür sürmüştür. On beş milletvekilinin yaş ortalaması 71,66 olmuştur. İçel milletvekillerinin tamamı erkektir, kadın milletvekili yoktur.

Tablo 5. İçel Milletvekilleri Doğum Tarihleri Yaşları. (XII, XIII, XIV. Dönem TBMM Arşivi, Milletvekili Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2. Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLLERİ	DOĞUM TARİHİ	ÖLÜM TARİHİ	CİNSİYETİ	ÖMRÜ
Burhan BOZDOĞAN	1927	2016	ERKEK	89
Celal KILIÇ	1926	1980	ERKEK	54

İhsan ÖNAL	1914	2005	ERKEK	91
Mazhar ARIKAN	1923	1978	ERKEK	55
Mehmet Ali ARSLAN	1915	1981	ERKEK	66
Sadık KUTLAY	1912	1988	ERKEK	76
Yahya DERMANCI	1913	1975	ERKEK	62
İsmail ÇATALOĞLU	1912	1988	ERKEK	76
Kadir ÇETİN	1928	2014	ERKEK	86
Kemal ATAMAN	1909	1978	ERKEK	69
Celal KARGILI	1935	1976	ERKEK	41
Çetin YILMAZ	1930	2006	ERKEK	76
Hasan Cavit OKYAYUZ	1910	1991	ERKEK	81
Hilmi TÜRKMEN	1937	2006	ERKEK	69
Turhan ÖZGÜNER	1927	2011	ERKEK	84

İçel milletvekillerinin seçilme yaş ortalamaları üç dönemde sırasıyla 42,0- 45,42- 41,85 yaş olarak görülmektedir. Aynı dönem için TBMM yaş ortalamaları üç dönem için sırasıyla 43,6- 44,7- 45,3 yaş olarak gerçekleşmiştir (Ezherli, 1998: 165).TBMM yaş ortalaması üç dönem için 44,53 yaş olmuş, İçel milletvekillerinin ise 43,09 yaş olmuştur.

Tablo 6. İçel Milletvekillerinin Yaş Ortalaması(1961-1970)(XII,XIII,XIV. Dönem TBMM Arşivi,Milletvekili Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

DÖNEM	YAŞ ORTALAMASI
XII. DÖNEM	42,0
XIII. DÖNEM	45,42
XIV. DÖNEM	41,85

1.3. İçel Milletvekillerinin Medeni Durum ve Çocuk Sayıları

İçel milletvekillerinin dönem içindeki çocuk sayı ortalamaları yaklaşık üç çocuk olarak karşımıza çıkmaktadır. Milletvekillerinden sadece Celal Kargılı'nın çocuksahibi olmadığı görülmektedir.

Tablo 7. İçel Milletvekillerinin Medeni Durum ve Çocuk Sayıları.(XII,XIII,XIV. Dönem TBMM Arşivi,Milletvekili Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLLERİ	MEDENİ DURUM	ÇOCUK SAYISI
Burhan BOZDOĞAN	Evli	3
Celal KILIÇ	Evli	3
İhsan ÖNAL	Evli	4
Mazhar ARIKAN	Evli	3
Mehmet Ali ARSLAN	Evli	4
Sadık KUTLAY	Evli	3
Yahya DERMANCI	Evli	2
İsmail ÇATALOĞLU	Evli	3
Kadir ÇETİN	Evli	3
Kemal ATAMAN	Evli	3
Celal KARGILI	Bekar	0
Çetin YILMAZ	Evli	3
Hasan Cavit OKYAYUZ	Evli	3
Hilmi TÜRKMEN	Evli	5
Turhan ÖZGÜNER	Evli	2

1.4. İçel Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

İçel milletvekillerinin dört tanesi hiçbir yabancı dil bilmemektedir, bir milletvekili doğu dillerinden Arapça, diğer on milletvekili ise batı dillerinden İngilizce, Fransızca ve Almanca bilmektedirler, bu milletvekillerinin içinden üç tanesi ise iki dil bilmektedir. İçel milletvekillerinin yabancı dil bilme oranı %74'tür.

Tablo 8. İçel milletvekillerinin bildikleri yabancı diller. (XII,XIII,XIV. Dönem TBMM Arşivi,Milletvekili Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLLERİ	YABANCI DİLLER	BİLDİKLERİ DİL SAYISI
Burhan BOZDOĞAN	Yok	Yok
Celal KILIÇ	Yok	Yok

İhsan ÖNAL	İngilizce-Fransızca	2
Mazhar ARIKAN	Yok	Yok
Mehmet Ali ARSLAN	Yok	Yok
Sadık KUTLAY	İngilizce-Fransızca	2
Yahya DERMANCI	Almanca	1
İsmail ÇATALOĞLU	İngilizce	1
Kadir ÇETİN	Fransızca	1
Kemal ATAMAN	Almanca	1
Celal KARGILI	İngilizce	1
Çetin YILMAZ	Fransızca	1
Hasan Cavit OKYAYUZ	İngilizce	1
Hilmi TÜRKMEN	Arapça	1
Turhan ÖZGÜNER	İngilizce-Fransızca	2

1.5. İçel Milletvekilleri Eğitim Durumları, Meslekleri ve Görevleri

İçel milletvekillerinden Hilmi TÜRKMEN ilkokul, Mehmet Ali ARSLAN ortaokul, Kadir ÇETİN ve Celal KARGILI lise mezunudur. Diğer on bir milletvekili ise üniversite mezunudur. Milletvekillerinin eğitim düzeyi yüksektir.

Dönemsel olarak ele aldığımızda 1961-1965 yılları arasında TBMM’de olan üniversite mezunu vekil oranı %75,7’dir, İçel vekillerinde ise bu oran %85,7’dir. 1965-1969 yılları arasında TBMM’de üniversite mezunu vekil oranı %78,1’dir, İçel vekillerinde ise % 85,7’dir. Bu iki dönem İçel vekilleri TBMM ortalaması üzerine çıkmışlardır. 1969-1973 döneminde TBMM’de üniversite mezunu vekil ortalaması %73,6’dır, İçel vekillerinde ise bu oran %57,17’ye düşmüştür (Arslan, 2001: 13).

İçel Milletvekilleri çeşitli meslek gruplarındandır. Milletvekillerinin içinde Hukukçular çoğunluktadır. Milletvekillerinden on bir tanesi üst düzey devlet memurluğu yapmıştır.

Tablo 9. İçel Milletvekilleri Meslekleri ve Görevleri. (XII,XIII,XIV. Dönem TBMM Arşivi,Milletvekili Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLLERİ		
EĞİTİM DURUMLARI	MESLEKLERİ VE GÖREVLERİ	
Burhan BOZDOĞAN	Hukuk - Avukat. İmar Bakanlığı Başmüşaviri.	

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi		
Celal KILIÇ Hukuk Fakültesi	Hukuk- Savcı ve Hâkim, Serbest Avukat, Millî Piyango İdaresi Genel Müdürü.	
İhsan ÖNAL Askeri Tıp Fakültesi	Hariciye Mütchassısı - Operatör Doktor. Gülhane Askeri Hastanesi Hariciye Mütchassısı. Adana Askeri Hastanesi Operatör Doktoru. İhsan Önal Hastanesi ve Doğum Kliniği sahibi. Tıp Tarihi Asistanı, Seyhan Verem Savaş Derneği İdare Heyeti Üyesi, Tabip Odaları İdare Heyeti Üyesi ve Delegesi. Amerikan Şirketleri Doktoru ve Sıhhi Müşaviri. Adana Genel Meclis Üyesi. Adalet Partisi Kurucu Üyesi. Mersin Rafinerisi İnşaatı Sıhhi Müşaviri.	
Mazhar ARIKAN Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi	Hukuk- Sarıkamış, Finike Cumhuriyet Savcı Yardımcısı, Ermenek Cumhuriyet Savcısı, Mersin Cumhuriyet Savcısı ve Ceza Hakimi.	
Mehmet Ali ARSLAN Ortaokul	Ziraat-Ticaret. Tüccar ve Çiftçi.	
Sadık KUTLAY İstanbul Teknik Üniversitesi	Su İşleri - İnşaat Yüksek Mühendisi. Nafia Vekaleti Samsun Su İşleri 8.Şube Mühendisi. Samsun Su İşleri Müdürü. Nafia Vekaleti Su İşleri Reis Muavini.28. Hükümet İmar ve İskan Bakanı. Müteahhit.	
Yahya DERMANCI İstanbul Üniversitesi Tıp	Tıp- Mersin Hükümet Tabibi, Serbest Doktor.	

Fakültesi		
İsmail ÇATALOĞLU Harp Okulu	Askerlik – Albay. Lüleburgaz 2. Süvari Tümen Tank Taburu Komutanlığı Subayı. Ankara Tank Okulu, Yüksek Levazım Okulu ve Harp Akademileri Tercümanı. Zırhlı Birlikler Okulu Komutanlığı Subayı. Birleşmiş Milletler Türk Tugayı Komutanlığı Subayı. Ankara 2. Zırhlı Tugay 2. Tank Alayı Subayı. Erzurum-Kandilli Zırhlı Tugayı Subayı. Genelkurmay NATO Bürosu Subayı. İzmir NATO Güneydoğu Avrupa Müttefik Kuvvetleri Komutanı Emir Subayı. Zırhlı Birlikler Okulu Silah Grubu Başöğretmeni.	
Kadir ÇETİN Lise	Ticaret – Tüccar. Fabrikatör.	
Kemal ATAMAN Ankara Veteriner Fakültesi	Veteriner Hekim. Konya Merkez, Posof, Sarıkamış Hükümet Veterineri. Serbest Ticaret, Keresteci ve Nakliyatçı. Et ve Balık Kurumu Konya Et Kombinası Müşaviri. İzmir Merkez Veterineri ve Müdürü.	
Celal KARGILI Lise	Gazeteci- Çiftçi, Tarsus Yeni Söz Gazetesi sahibi. Çukurova Bölge Planlama Teşkilatı Turizm Uzmanı. Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Öğrenci Birliği Başkanı ve Kamu Kurul Üyesi, Ankara Üniversitesi Kamu Kurul Üyesi. Yazar.	
Çetin YILMAZ Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü	Eğitimci- Yönetici.İskenderun Sanat Enstitüsü Öğretmeni. Erzincan, Zonguldak Liseleri, Fethiye, Dikili ve İzmir Ortaokulları Müdürü. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Nakil Şubesi Müdürü.	

	Gazeteci, Yazar. Sendikacı.	
Hasan Cavit OKYAYUZ İstanbul Üniv. Hukuk Fakültesi.	Hukuk- İdare. Mürefte Bucak Müdürü. Trakya Genel Müfettişliği Evrak Müdürü. Vize, Kalan, Bayramiç, Çumra ve Bafra Kaymakamı. Siirt, İçel ve Samsun Valisi. Denizli Hukuk İşleri Müdürü. Kuzey Atlantik Asamblesi Türk Grubu Üyesi. TC Merkez Bankası Müdürler Kurulu Üyesi.	
Hilmi TÜRKMEN İlkokul	Dini Bilgiler –Vaiz. Müftü. İskenderun, İçel ve Tokat Merkez Vaizi.	
Turhan ÖZGÜNER İstanbul Üniv. Hukuk Fakültesi	Hukuk. Serbest Avukat.	

1.6. İçel Milletvekillerinin Milletvekili Olduğu Tarihler.

Milletvekillerinin içinden tekrar seçilenler olmuştur. Mazhar ARIKAN üç dönem boyunca İçel'i temsil etmiştir. İki dönem temsil eden Burhan BOZDOĞAN, Celal KILIÇ, Sadık KUTLAY ve Kadir ÇETİN olmuştur, diğer vekiller bir dönem mecliste görev yapmışlardır.

Tablo 10. İçel Milletvekillerinin Milletvekili Olduğu Tarihler. (XII, XIII, XIV. Dönem TBMM Arşivi, Milletvekili Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLLERİ	MİLLETVEKİLİ OLDUĞU TARİHLER
Burhan BOZDOĞAN	1961-1965, 1965-1969

Celal KILIÇ	1961-1965, 1965-1969
İhsan ÖNAL	1961-1965
Mazhar ARIKAN	1961-1965, 1965-1969, 1969-1973
Mehmet Ali ARSLAN	1961-1965
Sadık KUTLAY	1961-1965, 1965-1969
Yahya DERMANCI	1961-1965
İsmail ÇATALOĞLU	1965-1969
Kadir ÇETİN	1965-1969, 1969-1973
Kemal ATAMAN	(1950-1954, 1961-1965Konya),1965-1969
Celal KARGILI	1969-1973
Çetin YILMAZ	1969-1973,1973-1977
Hasan Cavit OKYAYUZ	(Cumhuriyet Senatosu, İçel 1961-1968) 1969-1973
Hilmi TÜRKMEN	1969-1973
Turhan ÖZGÜNER	1969-1973

1.7. İçel Milletvekillerinin Milletvekili Olduğu Dönem Sayısı ve Dönemleri

Tablo 11. İçel Milletvekillerinin Milletvekili Olduğu Dönem Sayısı ve Dönemleri. (XII, XIII, XIV. Dönem TBMM Arşivi, Milletvekili Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLLERİ	DÖNEM SAYISI	TBMM DÖNEMLER
Burhan BOZDOĞAN	2	XII, XIII
Celal KILIÇ	2	XII, XIII
İhsan ÖNAL	1	XII
Mazhar ARIKAN	3	XII, XIII, XIV
Mehmet Ali ARSLAN	1	XII
Sadık KUTLAY	2	XII, XIII
Yahya DERMANCI	1	XII
İsmail ÇATALOĞLU	1	XIII

Kadir ÇETİN	2	XIII, XIV
Kemal ATAMAN	3	XIII, (IX, XII, Konya)
Celal KARGILI	1	XIV
Çetin YILMAZ	2	XIV, (XV)
Hasan Cavit OKYAYUZ	1	XIV
Hilmi TÜRKMEN	1	XIV
Turhan ÖZGÜNER	1	XIV

1.8. İçel Milletvekillerinin Mecliste Temsil Ettiği Siyasi Partiler

1961 yılı genel seçimlerinde İçel’de AP dört, CHP üçmilletvekili çıkarmıştır. 1965 yılı genel seçimlerinde AP dört, CHPiki, MPbir milletvekili çıkarmıştır. 1969 yılı genel seçimlerinde APdört, CHPüç milletvekili çıkarmıştır.

Tablo 12. İçel Milletvekillerinin Mecliste Temsil Ettiği Siyasi Partiler.(XII, XIII, XIV. Dönem TBMM Arşivi, Milletvekili Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLLERİ	MİLLETVEKİLİ SİYASİ PARTİSİ
Burhan BOZDOĞAN	ADALET PARTİSİ
Celal KILIÇ	ADALET PARTİSİ
İhsan ÖNAL	ADALET PARTİSİ
Mazhar ARIKAN	ADALET PARTİSİ
Mehmet Ali ARSLAN	CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Sadık KUTLAY	CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Yahya DERMANCI	CUMHURİYET HALK PARTİSİ
İsmail ÇATALOĞLU	CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Kadir ÇETİN	ADALET PARTİSİ
Kemal ATAMAN	MİLLET PARTİSİ
Celal KARGILI	CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Çetin YILMAZ	CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Hasan Cavit OKYAYUZ	ADALET PARTİSİ

Hilmi TÜRKMEN	ADALET PARTİSİ
Turhan ÖZGÜNER	CUMHURİYET HALK PARTİSİ

1.9. İçel Milletvekillerinin Yasama Faaliyetleri (1961-1970)

1961-1970 yılları arasında TBMM çatısı altında İçel'i temsil eden milletvekillerinin yasama faaliyetlerinin genel tablosu aşağıda görüldüğü gibi olmuştur.

Tablo 13. İçel Milletvekillerinin Yasama Faaliyetleri (1961-1970). (TBMM Açık ve Gizli Celse Zabıtları esas alınarak hazırlanmıştır.)

MİLLETVEKİLLERİ	SÖZ ALMA	ÖNERGE VERME	TOPLAM
Burhan BOZDOĞAN	1	0	1
Celal KILIÇ	3	0	3
İhsan ÖNAL	30	0	30
Mazhar ARIKAN	21	16	37
Mehmet Ali ARSLAN	5	1	6
Sadık KUTLAY	3	2	5
Yahya DERMANCI	30	4	34
İsmail ÇATALOĞLU	10	1	11
Kadir ÇETİN	0	0	0
Kemal ATAMAN	4	8	12
Celal KARGILI	11	28	39
Çetin YILMAZ	2	3	5
Hasan Cavit OKYAYUZ	9	0	9
Hilmi TÜRKMEN	0	0	0
Turhan ÖZGÜNER	33	0	33

Mecliste en çok söz alan vekillerden; İhsan ÖNAL sağlık konularında, Mazhar ARIKAN hukuk-yargı konularında ve Yahya DERMANCI bütçe konularında söz almışlardır. Bunun yanı sıra Turhan ÖZGÜNER'in de çok sayıda konuşması vardır kanun tekliflerinde söz almıştır ve Celal KARGILI'nın yüzlerce soru önergesi vardır fakat incelediğimiz dönemin dışına çıktıkları için çoğu çalışmaya dahil edilememiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada 1961–1970 yılları arasındaki TBMM XII, XIII, XIV.(MMI.-MMII.-MMIII.) Dönemlerinde İçel İli'nin temsil yetkisi verdiği milletvekillerinin siyasal partileri, sosyal ve kültürel özellikleri, ülke meselelerine olan ilgileri ve İçel İli'ne katkıları gibi bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

İncelediğimiz 1961-1965 ve 1969 seçimlerinde İçel halkı tercihini AP'den yana kullanmıştır. 1961 yılında dört AP'li, üç CHP'li vekili, 1965 yılında dört AP'li, iki CHP'li, bir MP'li vekili, 1969 yılında dört AP'li, üç CHP'li vekili İçel'den seçerek kendisini temsil etmesi için Millet Meclisi'ne göndermiştir üç dönemde toplam on beş milletvekilinin görev yapmış olduğu görülmüştür.

Milletvekillerinin içinden tekrar seçilenler olmuştur. Mazhar ARIKAN üç dönem, Burhan BOZDOĞAN, Celal KILIÇ, Sadık KUTLAY ve Kadir ÇETİN iki dönem boyunca İçel'i temsil eden milletvekilleri olmuşlardır.

On beş milletvekilinin üç tanesi İçel doğumlu değildir, Burhan BOZDOĞAN Osmaniye, Hasan Cavit OKYAYUZ Dedeoğaç ve Kemal ATAMAN Konya doğumludur. On iki milletvekili İçel doğumludur ve milletvekillerinin yerellik oranı %80'dir.

Milletvekillerinin eğitim düzeyi yüksektir. Vekillerden sadece dört tanesi üniversite mezunu değildir, Hilmi TÜRKMEN ilkokul, Mehmet Ali ARSLAN ortaokul, Kadir ÇETİN ve Celal KARGILI lise mezunudur. Yüksek okul mezunu oranı %73'tür.

Yabancı dil oranı %73'tür, dört vekil hiçbir yabancı dil bilmemektedir. Yabancı dil bilenler İngilizce, Almanca, Fransızca ve Arapça bilmektedirler. İki vekil hem İngilizce hem de Fransızca bilmektedir

Hukukçular çoğunluktadır. Milletvekillerinden on bir tanesi üst düzey devlet memurluğu da yapmıştır. Mesleklerine bakıldığında, avukat, doktor, çiftçi, savcı, vali, veteriner, subay, öğretmen, mühendis, din adamı ve tüccardır.

Milletvekillerinin tamamı erkektir, bayan milletvekili yoktur. Celal Kargılı hariç hepsi evlidir ve çocuk sahibidir.

Vekillerin yaş ortalamaları dönemlere göre MM I.Dönem kırk iki, II. Dönem kırk beş, III. Dönem kırk iki'dir. İçel milletvekilleri genç ve dinamik yaş grubunda ki insanlardan oluşmaktadır, TBMM yaş ortalamasının altındadırlar.

Mecliste en çok söz alan vekiller; İhsan ÖNAL, Mazhar ARIKAN ve Yahya DERMANCI'dır. Bunun yanı sıra Turhan ÖZGÜNER'in ve Celal KARGILI'nın yüzlerce soru önergesi vardır fakat incelediğimiz dönemin dışına çıktıkları için çoğu çalışmaya dahil edilememiştir. Mecliste neredeyse hiç faaliyet yapmamış olan vekillerde ikinci defa vekil seçilebilmişlerdir.

Meclis çatısı altında vekiller çoğunlukla ulusal konularda söz almışlar ve önergeler vermişlerdir. Genellikle kendi ihtisas alanları üzerine konuşmuş olan vekiller ayrıca bütçe görüşmelerinde de aktif olmuşlar ve çeşitli konularda fikirlerini beyan etmişlerdir. Vekillerin seçildikleri şehir olan İçel ile ilgili konularda faaliyet ve önerileri sınırlı olmuştur. Mecliste yaptıkları mesainin küçük bir bölümünde İçel ile ilgili sorunlara değinmişlerdir.

KAYNAKLAR

1-Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi

Milletvekilleri Sicil Dosya Numaraları

Mazhar ARIKAN-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1, Sicil 191

Mehmet Ali ARSLAN-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1, Sicil 192

Burhan BOZDOĞAN-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1, Sicil 193

Yahya DERMANCI-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1, Sicil 194

Celal KILIÇ-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1, Sicil 195

Sadık KUTLAY-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1, Sicil 196

İhsan ÖNAL-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1, Sicil 197.

Kemal ATAMAN-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 2, Sicil 286

İsmail ÇATALOĞLU-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 2, Sicil 559

Kadir ÇETİN-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 2, Sicil 560

Celal KARGILI-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 808

Hasan Cavit OKYAYUZ-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 809

Turhan ÖZGÜNER-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 810

Hilmi TÜRKMEN-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 811

Çetin YILMAZ-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 812

2-Kitaplar- Makaleler-Tezler

ARSLAN, A.(2001). “Cumhuriyet Dönemi (1920-1995) Türk Siyasal Elitlerinin Toplumsal Profili”. *Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,S.2

BİÇİCİ, M. (2020).*Gaziantep’te Siyasal Yaşam (1923-1950)*. Gaziantep: İksad Yayınları. <https://www.researchgate.net/publication/340620014> (20.03.2021)

BİÇİCİ, M. (2017).“Antalya Şehrinde Siyasal Yaşam (1923-1950)”.*Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.16, S.4.

BURAN, H.(2005).*Seçim Sistemleri ve Türkiye İçin Yeni Bir Seçim Önerisi*. Siyasal Kitapevi

EZHERLİ, İ.(1998).*Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1998) ve Osmanlı Meclisi Mebusanı (1877-1920)*. Ankara: TBMM Kültür ve Sanat Kurulu Yayınları.

GÜNAL, E. (2005). *Türkiye’de Seçim Sistemlerinin Siyasal Kurumlar Üzerindeki Etkileri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İBRAHİMOĞLU, Z.H.(2010).*Seçim Sistemleri ve Siyasi Partiler*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınevi.

SAYGIN, S.(2022). “Demokrat Parti Dönemi Genel Seçimleri: Gaziantep Örneği”.*Tarih Araştırmaları I*. Editörler: Yunus Emre Tansü, Semra Çerkezoğlu. Ankara: İKSAD Yayınları, ss.223-252.

SEZEN, S.(1994). *Seçim ve Demokrasi*. Ankara: Gündoğan Yayınları

TBMM Albümü TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları. (Nisan 2010). No:1, C. 2. Ankara: Gökçe Ofset Matbaacılık.

TBMM, Seçim, Seçim Sistemleri ve Türkiye’deki Uygulamalar. (1982). Ankara: TBMM Basımevi.

TÜİK, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011. (2012). Ankara: TÜİK Matbaası

ZÜRCHER, E. J. (2010).*Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*. Çev. Yasemin Sonar Gönen, İstanbul: İletişim Yayınları